

6. Polizeigesetz der Freistaates Sachsen vom 15.08.1994 // SächsGVBl. – 1994. – S. 1541.
7. Gesetz über die öffentliche Sicherheit und Ordnung des Landes Sachsen–Anhalt (SOG LSA) vom 01.01.1996 // SA GVBl. – 1996. – S. 2.
8. Thüringen Gesetz über die Aufgabe und Befugnisse der Polizei (ThürPAG) vom 04.06.1992 // GVBl. – 1992. – S. 199.
9. Chmielewski R. Policja 1990–1999 / R. Chmielewski, W. Dzielinski, P. Majer // Przegląd Policyjny. – 1999. – Nr. 1–2. – S. 147.
10. Пльывачевский В. Реформирование полицейской системы Польши / В. Пльывачевский, П. Воланчик // Реформирование полиции в странах Центральной и Восточной Европы: Процесс и прогресс / (П. Абрахам, Д. Бакрач, А. Бек и др. ; под ред. М. Капарини, О. Маренина). – К. : Задруга, 2005. – С. 81–96.
11. 85 lat polskiej Policji / pod red. G. Kędziarska. – Szczytno : Wyd. WSPol, 2004. – 320 s.

Надійшла до редколегії 26.12.2010

ПРОНЕВИЧ А. С. РЕФОРМИРОВАНИЕ НАЦИОНАЛЬНЫХ ПОЛИЦЕЙСКИХ СИСТЕМ ГЕРМАНИИ И ПОЛЬШИ В 90-х годах XX в.: СТРАТЕГИЧЕСКИЕ НАПРАВЛЕНИЯ И РЕЗУЛЬТАТЫ

Проанализирован опыт реформирования национальных полицейских систем Германии и Польши в 90-х годах XX в. Особое внимание уделено анализу основ формирования полиции в новых немецких землях и отслеживанию трансформации польской полиции от тоталитарного института к правоохранительной формации, нацеленной на приоритетное обеспечение либеральных прав и свобод.

PRONEVYCH O. THE REFORMING OF NATIONAL POLICE SYSTEMS OF GERMANY AND POLAND IN THE NINETIES OF XX CENTURY: STRATEGICAL TRENDS AND RESULTS

The experience of reforming of national police systems of Germany and Poland in the nineties of XX century is analyzed. Special attention is given to the analysis of bases of formation of police in the new German earths and to tracing of transformation of the Polish police from totalitarian institute to the law-enforcement formation aimed at priority maintenance of the liberal rights and freedom.

УДК 340.15:336.1(477)(091)«176/190»

М. В. ПАМПУРА,

аспірант

Харківського національного університету внутрішніх справ

ВІДНОСИНИ ЗЕМСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ З ДЕРЖАВНИМИ ОРГАНАМИ У СФЕРІ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНСЬКИХ ГУБЕРНІЯХ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ (друга половина XIX – початок XX ст.): ІСТОРИКО-ПРАВОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

На основі аналізу «Положення про губернські та повітові земські установи», інших пам'яток права другої половини XIX – початку XX ст., а також широкого обсягу наукової літератури висвітлено правові засади і практику відносин земського самоврядування з державними органами у сфері фінансово-господарської діяльності в українських губерніях Російської імперії.

Процеси державотворення, що відбуваються нині в Україні, зумовлюють жвавий інтерес до широкого кола питань, пов'язаних із вивченням історичного досвіду з метою його можливого використання. Серед проблем, які перебувають у центрі уваги дослідників, не останнє місце посідають питання генезису місцевого самоврядування, нормативно-правового забезпечення фінансово-господарської діяльності самовряд-

них структур, зокрема земських органів, що існували в українських губерніях Російської імперії у другій половині XIX – на початку XX ст.

Нині, в умовах становлення в Україні ринкової економіки, особливого значення у правовідносинах місцевої державної адміністрації та органів самоврядування набувають фінансово-правові питання – регулювання формування місцевих бюджетів, можливість місцевих

урядовців впливати на ці процеси тощо; вперше набули повноцінного звучання проблеми формування та використання комунальної (муниципальної) власності та правових основ цієї діяльності тощо. Набутий у минулому досвід правового регулювання фінансово-господарської діяльності земств може стати у пригоді при опрацюванні нормативної бази функціонування сучасних органів самоврядування на місцях. Окрім того, історико-правове дослідження зазначених проблем сприяє вирішенню цілої низки питань, пов'язаних із виявленням загальних тенденцій розвитку інститутів самоврядування, а в більш широкому плані – зі становленням та перспективами розвитку громадянського суспільства, одним із найважливіших елементів якого є місцеве самоврядування.

Безперечно, у минулому вже здійснювалися певні дослідження фінансової діяльності органів місцевого самоврядування на українських землях загалом та у складі Російської імперії зокрема. Розпочалася ця робота ще на початку ХХ ст. Дореволюційні автори, як правило, насамперед звертали увагу на питання фінансово-господарської самостійності земств щодо повітових та губернських адміністрацій. З-поміж загальних робіт, де порушувалися дані питання, можемо назвати дослідження Б. Б. Веселовського [1], Б. В. Дейнеко [2], К. О. Пажитнова [3], М. В. Трутовського [4] тощо.

Певні дослідження з названої проблеми проводилися й у радянський та пострадянський час. Серед наукового доробку слід відзначити праці О. М. Головка [5], М. В. Білоконя [6], В. О. Григорьєва [7], І. В. Іванова [8], С. А. Калугіна [9], О. Н. Ярмиша [10] та багатьох інших. Однак на фінансово-господарській діяльності земств вони звертають свою увагу лише побіжно, в контексті загального викладу матеріалу. Отже, проблема нормативно-правового регулювання виборів до повітових земських органів у вітчизняній історико-правовій науці досі не була предметом спеціального дослідження, хоча потреба здійснити таку розвідку вбачається нагальною. Адже, незважаючи на недемократичний характер формування, куріальну систему виборів, наявність майнового виборчого цензу, прагнення самодержавства обмежити їх компетенцію, повітові органи земського самоврядування виконали великий обсяг роботи щодо соціально-економічного, культурного розвитку регіонів України.

Початок формуванню системи органів земського самоврядування було покладено виданням «Положення про губернські та повітові

земські установи», затвердженого царем 1 січня 1864 р. [11]. Відповідно до його норм земства проголошувалися всестановими органами. Вже у підготовчих матеріалах до майбутньої реформи наголошувалося на пріоритеті господарської спрямованості у діяльності земств: «Становий поділ, який досі визнавався та приймався законом, не відповідає характеру земських установ, що мають в принципі не станові, але загальні господарчі інтереси певної місцевості» [12, с. 8–9]. Фактичне створення системи земських установ розпочалося з лютого 1865 р. і в лівобережних українських губерніях в основному закінчилося до 1867 р. [13, с. 143]. Земські установи функціонували поза системою державних органів і до неї не включалися. І адміністративно, і фінансово земські органи були відокремлені від державних.

До компетенції земських установ входило широке коло повноважень щодо вирішення місцевих справ. Не будучи державною структурою, земства мали право видавати обов'язкові для населення постанови, обкладати його різноманітними зборами, що загалом позитивно оцінювалося сучасниками [4, с. 31–33]. Разом із цим, на діяльність органів земського самоврядування розповсюджувалася також компетенція органів державного фінансового контролю.

Аналізуючи роботу земських органів дев'яти українських губерній, що у другій половині ХІХ ст. входили до складу Російської імперії, варто насамперед, звернути увагу на питання фінансування земської діяльності, на особливості фінансово-правового регулювання земського бюджету й, зокрема, на структуру його видаткової частини. Відповідно до «Положення про губернські та повітові земські заклади» 1864 р. усі земські витрати поділялися на обов'язкові та необов'язкові. До числа обов'язкових належали насамперед витрати у зв'язку з місцевому громадському управлінню, а саме: облаштування та утримання приміщень для арештантів за вироками мирового судді; витрати у зв'язку з перевезенням до місця утримання засуджених; наймання будинків для рекрутів, станових приставів, слідчих; утримання підвід для потреб адміністрації та нижніх чинів поліції; фінансування статистичних комітетів, місцевих у селянських справах установ і мирових судових установлень. До цієї ж категорії витрат Положенням 1864 р. було віднесено й квартирну повинність: наймання приміщень для військових команд і посадових осіб (за законом 1874 р. лише у випадку передислокації військ, пов'язаної з воєнними діями чи

з короткочасним періодом «перебування їх у даній місцевості»).

До переліку обов'язкових повинностей долучалася також дорожня повинність: будівництво та відновлення ушкоджених доріг «великих сполучень», а також губернського й повітового значення, включаючи військові, торговельні, поштові та ґрунтові; обладнання та ремонт мостів, верстових, прикордонних та митних стовпів. Сюди ж долучалися видатки по утриманню громадської опіки (у випадку воєнних дій надання допомоги родинам, годувальників з яких було мобілізовано до війська), а також повинності по господарству та медичній частині (утримання канцелярій по розмежуванню, стаєнь для поліцейської служби та для медичних потреб – віспощення, на випадок епідемій тощо [11, с. 4–5]. Обов'язкові повинності висмоктували з бюджету повітових земств часом до 50 % коштів, що інколи викликало палкі протести земських зборів [14, с. 36].

З 1895 по 1901 р. частину земських повинностей було скасовано. Зокрема з їх переліку було вилучено утримання судових та по селянських справах установлень, статистичних комітетів, приміщень для військових присутствій та зменшення квартирної повинності). За підрахунками, проведеними Б. Б. Веселовським, обов'язкові витрати по 34 губерніям з 1890 по 1903 р. скоротилися з 18,5 млн руб. до 13,5 млн руб. [1, с. 243].

Після революції 1905–1907 рр. під час дискусії про компетенцію губернських земств, що розпочалася в земській періодиці, постало питання щодо розподілу обов'язкових повинностей між губернськими та повітовими земствами, причому на перший план висувалося завдання перерозподілу витрат між двома ланками самоврядування та посилення фінансової незалежності повітової ланки. Адже з 80-х рр. XIX ст. до 1903 р. на долю повітових земств припадало від 70 % до 80 % обов'язкових повинностей, а на губернські – від 19 % до 25 %. Стосовно суми видаткового бюджету в 1903–1904 роках у повітових земствах відсоток повинностей скоротився до 10–15 %, а в губернських – до 1–3 % [14, с. 37].

Необов'язкові земські повинності склалися з витрат на медицину, народну освіту, ветеринарію, економічні заходи та утримання земських виконавчих служб [11, с. 24]. Необов'язкова частина видаткового бюджету в 60-і роки ледь досягала в передових земствах до 30–40 %, а у відсталих навіть менше. Починаючи з кінця 70-х років, спостерігається зростання необов'язкових витрат, обумовлене ско-

роченням статей обов'язкових повинностей. Вивільнені засоби стали спрямовуватися земствами на будівництво шкіл і медичних установ. Статті витрат, пов'язані зі згаданими об'єктами, з кінця 60-х до 90-х років XIX ст., за середньостатистичними даними, виявляли тенденцію до зростання. Цей же процес, хоча й меншою мірою, був притаманний і видатковій частині бюджету на економічні заходи. Дослідники відзначають, що повітові земства виділяли на розвиток освіти більшу частину свого бюджету, ніж губернські, які змушені були нести основний тягар витрат на дорожнє будівництво, ветеринарію громадську опіку [11, с. 37–38].

Розглядаючи особливості відносин земств із органами державного управління варто наголосити на значній ролі губернатора, який мав широкі повноваження для втручання у земські справи. Останній міг навіть без суттєвих підстав скликати екстрені земські збори для вирішення певних фінансово-економічних питань. Наприклад, 9 липня 1900 р. чернігівський губернатор зібрав гласних губернського земства з формально дійсно надзвичайної причини – військових конфліктів і сутичок на російсько-китайському кордоні. Губернатор відкрив збори і запропонував надати земську фінансову допомогу місцевому відділенню Червоного хреста «для спорядження загону на Далекий Схід... де... внаслідок насильств, що чиняться китайцями над нашими співвітчизниками, існує крайня необхідність в цих загонах для надання допомоги...» [15, с. 3] Якщо врахувати, що це не була війна і скільки-небудь масштабних бойових дій не велося, можемо зі значною часткою вірогідності припустити, що губернатор зібрав гласних і для того, щоб виявити службове запозяття, і зайвий раз «поставити на місце» земство – адже на Чернігівщині воно було не з найслухняніших [16, с. 129].

Різноманітна господарська, економічна діяльність, яку вели земства, не могла обійтись без правових відносин з органами фінансового управління. Найдавнішим губернським фінансовим органом була казенна палата, яка існувала з 1775 р. Поступово, з витісненням феодално-кріпосницьких відносин капіталістичними, компетенція казенних палат почала звужуватись. «Загальне установлення казенних палат», опубліковане у Зводі законів Російської імперії [17], не містить спеціальних норм, які б регулювали взаємовідносини з органами земського (чи міського) самоврядування. У цьому полягала специфіка ставлення російського законодавства до проблеми місцевого

всестанового (земського та міського) самоврядування. Воно розглядало земські та міські установи в цивільно-правовому аспекті як звичайних юридичних осіб, відтак поняття комунальної власності в законодавстві не закріплювалось. Як наслідок, у фінансово-економічному відношенні держава ставилась до місцевих територіальних самоврядних структур як до приватних осіб. Свою незгоду тими чи іншими фінансово-господарськими діями органів самоврядування губернська адміністрація могла не тільки висловити, а й у багатьох випадках «припинити існування» самої причини такої незгоди, через реалізацію контрольно-наглядових повноважень губернатора щодо земств.

Особливу роль відіграли казенні палати на першому етапі історії органів земського самоврядування, коли відбувалось їх створення та становлення. Саме казенні палати повинні були зберегти і передати земствам на ранньому етапі їх функціонування «первинний капітал» – залишки коштів установ, які ліквідовувалися у зв'язку зі створенням органів земського самоврядування. На баланс земських установ передавались кошти колишнього приказу громадської опіки, комісії народного продовольства. Та й із коштів самої казенної палати передавався наявний обсяг надходжень губернського земського збору, який переходив у відання земств.

Земські органи постійно контактували і з новим спеціалізованим податковим апаратом – акцизним відомством, започаткованим реформою 4 липня 1861 р. Його очолював Департамент неокладних зборів, а на рівні губерній діяли губернські акцизні управління. Досить швидко нове відомство зосередило у своїх руках усю справу зі стягнення непрямих податків на місцях (з горілки, тютюну, нафти, цукру, солі тощо), контролю за виробництвом та обігом підакцизних товарів, запобігання та припинення правопорушень у цій сфері. Можливості взаємодії губернського акцизного управління та органів земського самоврядування постійно звужувались. Уже через рік після утворення земств 17 травня 1866 р. земським органам було заборонено оподатковувати підакцизні предмети [1, с. 120]. Водночас, запропонована О. П. Шиповим оригінальна ідея створення земської монополії на продаж спиртних напоїв підтримана не була. На відміну від багатьох інших (переважно більш пізніх) прихильників спиртової монополії, він виходив не стільки з фіскальних, скільки із соціальних інтересів держави, із завдань боротьби з пияцт-

вом. Незважаючи на утопічність проекту О. П. Шипова (оптова торгівля спиртними напоями, визначення місць продажу та нагляд за роздрібною торгівлею мали увійти до компетенції органів земського самоврядування), він цікавий тим, що навіть у не надто ліберальних колах вбачали великий потенціал земств [18, с. 161].

Протягом десятиріччя, починаючи з реформи управління «питною справою» 1885 р. і до введення державної монополії на обіг спирту в середині 90-х рр. XIX ст., представники органів земського самоврядування співпрацювали з чинами губернської адміністрації у складі новостворених органів – губернських з повітових справ присутствій, які формувалися згідно із законом від 14 травня 1885 р. [19]

Однією з «великих реформ» 60-х рр. стала фінансова [20]. Нею було встановлено нові правила складання державного бюджету, що відповідали нагальним вимогам часу, потребам становлення основ ринкової економіки, переглянуто правові основи контрольно-ревізійної діяльності, введено єдність каси в масштабах усієї держави. Однією зі складових цього перетворення стало кардинальне реформування системи державного фінансового контролю. На зміну відомчому контролю, коли міністерства і відомства самі перевіряли власну фінансово-господарську діяльність, а установи Державного контролю (створеного у 1811 р. самостійного відомства) ознайомлювалися з її результатами за офіційними звітами, з 1 січня 1866 р. в губерніях були створені місцеві органи державного фінансового контролю – контрольні палати [21]. Серед губернських органів контрольні палати мали найвищий ступінь незалежності від місцевої загальної адміністрації. Природно постало питання про відносини нових контрольних установ та органів земського самоврядування. Стаття 5 «Тимчасового положення про місцеві контрольні установи» від 3 січня 1866 р. [21] вказувала, що «...ревізії місцевих контрольних установ підлягають як дії управлінь, що розпоряджаються кредитами і збором державних доходів, так і дії кас, що виконують розпорядження цих управлінь».

У цьому контексті, згідно зі ст. 63 «Положення про губернські та повітові земські установи» повітові земства «мали справу» з державними коштами лише у тому випадку, коли здійснювали розкладку державних податків, зборів та інших обов'язкових платежів. До земських кас (т. зв. «земських скриньок», де готівкою зберігались капітали земств до введення в дію правил 1893 р., якими земські

установи зобов'язувались зберігати кошти в казначействах [1, с. 330]), таким чином казенні кошти не потрапляли. Отже, номінально на земства компетенція контрольних палат не розповсюджувалась.

28 квітня 1892 р. був виданий кодифікаційний акт щодо органів державного фінансового контролю в Російській імперії – «Установлення Державного контролю» [22]. Стаття 2 цього закону вказувала, що компетенція місцевих органів державного контролю розповсюджувалась тільки ті земські установи, щодо яких такий порядок визначався законодавчими актами. У цьому плані правовий статус органів земського самоврядування прирівнювався до міських самоврядних інституцій та приватних осіб. Як правило, певні повноваження контрольних палат поширювались на створені органами земського та міського самоврядування юридичні особи, призначені здійснювати фінансову діяльність (банки й товариства, у кожному випадку їх статут затверджувався в законодавчому порядку; у статуті регулювалися саме ці питання). Виникали й інші моменти, пов'язані зі статусом юридичної особи органів та установ земського самоврядування. Скажімо, у випадку, якби земство прийняло рішення спорудити залізницю чи було її власником або співвласником (мова, звісно, може йти хіба що про вузькоколіяку), органи державного фінансового контролю здійснювали контрольні-ревізійні дії щодо цього підприємства на тих же юридичних підставах, що і стосовно інших приватних (у тому числі акціонерних) залізниць. Таким чином, у «внутрішній» рух коштів земств фінансовий контроль без спеціального законодавчого дозволу не втручався, земства перевіряли й ревізували самі себе, плюс до цього долучались встановлені законом губернаторські ревізії.

Запровадження земського самоврядування внаслідок реформи 1864 р. викликало до життя проблему організаційних та правових аспектів взаємодії новостворених самоврядних структур та галузевих органів державного управлін-

ня, губернської і повітової адміністрації, яка тією чи іншою мірою була актуальною для системи місцевого управління в Російській імперії до самого кінця її існування. У багатьох випадках даним відносинам бракувало відповідних спеціальних нормативно-правових актів. Відносно земств з агентами Міністерства фінансів, Міністерства державного майна, інших відомств на рівні губернії за окремими напрямками діяльності регулювалися спеціальними законодавчими та підзаконними нормативно-правовими актами (як у випадку з «питною справою», оподаткуванням тощо). Варто зауважити, що і в цьому випадку значна частина реальних суспільних відносин, особливо у сфері економіки та фінансів, не мали належного правового підґрунтя. Однак в умовах, коли економічна самостійність є однією з життєво важливих гарантій місцевого самоврядування, саме ці моменти дозволяли земствам і містам (передусім губернським центрам) вести ту напружену господарську й соціальну діяльність, яка добула їм заслужену славу.

Відновлення та розбудова на демократичних засадах української державності об'єктивно зумовлюють пошук такої організації публічної влади, яка б, з одного боку, відповідала національним традиціям, а з іншого – сучасним світовим вимогам, була б спрямована на забезпечення прав і свобод людини, задоволення її потреб, підвищення ефективності надання послуг населенню. Нині, як і в минулому, реальність здійснення функцій представницькими органами базового та регіонального рівнів визначається насамперед матеріальними та фінансовими ресурсами, якими вони володіють, розпоряджаються та які в сукупності становлять економічну основу механізму здійснення їх функцій. Не останню роль в опрацюванні ефективного механізму здійснення функцій органами місцевого самоврядування всіх рівнів відіграє використання як позитивного, так і негативного досвіду, набутого у ході здійснення земської реформи.

Список використаної літератури

1. Веселовский Б. Б. История земства за сорок лет : в 4 т. Т. 3 / Б. Б. Веселовский. – СПб. : Изд-во Попова, 1911. – 708 с.
2. Дейнеко Б. В. Устройство органов местного самоуправления / Б. В. Дейнеко. – СПб. : [Б.и.], 1910. – 67 с.
3. Пажитнов К. А. Городское и земское самоуправление : в 2 т. Т. 1 / К. А. Пажитнов. – СПб. : Невские ведомости, 1913. – 340 с.
4. Трутовский Н. Современное земство / Н. Трутовский. – Пг. : Мысль, 1914. – 48 с.
5. Головка О. М. Участь адміністративно-поліцейського апарату, органів самоврядування в управлінні державними фінансами Російської імперії на українських землях (кінець XVIII – початок XX ст.) : монографія / О. М. Головка. – Х. : СИМ, 2005. – 176 с.

6. Білоконь М. В. Органи державного управління та місцеве самоврядування в Російській імперії у другій половині XIX ст. (на матеріалах Лівобережної України): історико-правове дослідження : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» / М. В. Білоконь. – Х., 2002. – 20 с.
7. Григорьев В. А. Идеиные и институциональные истоки местного самоуправления в Украине (до середины XIX века) / В. А. Григорьев // Юридический вестник. – 1998. – № 2. – С. 76–81.
8. Иванов І. В. Повітове земство в українських губерніях (друга половина XIX – початок XX століття) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» / І. В. Иванов. – Х., 2004. – 20 с.
9. Калугін С. А. Земське самоврядування на Харківщині (1865–1917 рр.) / С. А. Калугін. – Х. : Ун-т внутр. справ, 2000. – 148 с.
10. Ярмиш О. Н. Историчні віхи розвитку самоврядування в Північному Причорномор'ї / О. Н. Ярмиш // Вісник Університету внутрішніх справ. – 1999. – Вип. 7. – С. 163–168.
11. Положение о губернских и уездных земских учреждениях; правила о порядке приведения в действие Положения о земских учреждениях. – Чернигов : Тип. Ильин. монастыря, 1864. – 61 с.
12. Герасименко Г. А. Земское самоуправление в России / Г. А. Герасименко. – М. : Наука, 1990. – 264 с.
13. Гильченко Л. В. Из истории становления местного самоуправления в России / Л. В. Гильченко // Государство и право. – 1996. – № 2. – С. 142–152.
14. Королева Н. Г. Земство на переломе (1905–1907) / Н. Г. Королева. – М. : Ин-т рос. ист. РАН, 1995. – 236 с.
15. Журналы заседаний Черниговского губернского земского собрания экстренной сессии 9–10 июля 1900 г. – Чернигов : Тип. губ. земства, 1900. – 25 с.
16. Пирумова Н. М. Земское либеральное движение: Социальные корни и эволюция до начала XX века / Н. М. Пирумова. – М. : Наука, 1977. – 288 с.
17. Общее установление казенных палат // Свод законов Российской империи. – 1876 г. – Т. 2. – Ч. 1.
18. Гончарук В. Я. Правове регулювання правового регулювання виробництва і обігу спиртних напоїв у Російській імперії в другій половині XIX – на початку XX ст. (на матеріалах українських губерній) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / В. Я. Гончарук. – Х., 2001. – 296 с.
19. О формировании губернских по уездным делам присутствий // Полное собрание законов Российской империи. – Собр. III. – Т. 5. – № 2946.
20. Белявский Ф. Исторический очерк развития государственного контроля в России / Ф. Белявский. – М. : Изд-е Народ. Комиссариата Гос. контроля, 1919. – 62 с.
21. Временное положение о местных контрольных учреждениях от 3 янв. 1866 г. // Полное собрание законов Российской империи. – Собр. II. – Т. 41. – № 42861.
22. Учреждение Государственного контроля от 28 апр. 1892 г. // Полное собрание законов Российской империи. – Собр. III. – Т. 12. – № 8548.

Надійшла до редколегії 25.12.2010

ПАМПУРА М. В. ВЗАИМООТНОШЕНИЯ ЗЕМСКОГО САМОУПРАВЛЕНИЯ С ГОСУДАРСТВЕННЫМИ ОРГАНАМИ В СФЕРЕ ФИНАНСОВО-ХОЗЯЙСТВЕННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В УКРАИНСКИХ ГУБЕРНИЯХ РОССИЙСКОЙ ИМПЕРИИ (ВТОРАЯ ПОЛОВИНА XIX – НАЧАЛО XX ВЕКА): ИСТОРИКО-ПРАВОВОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ

На основе анализа «Положения о губернских и уездных земских учреждениях», других памятников права второй половины XIX – начала XX века, а также широкого круга научной литературы раскрыты правовые основы и практика взаимоотношений земского самоуправления с государственными органами в сфере финансово-хозяйственной деятельности в украинских губерниях Российской империи.

PAMPURA M. RELATIONS OF ZEMSKY GOVERNMENT WITH STATE AUTHORITIES IN THE FIELD OF FINANCIAL AND ECONOMIC ACTIVITIES IN UKRAINIAN PROVINCES OF RUSSIAN EMPIRE (SECOND HALF OF XIX – BEGINNING OF XX CENTURY)

On the basis of the analysis «Regulations of the provincial and district institutions zemsky», other monuments of law of the second half of XIX – beginning of the XX century, and also the scientific literature the revealed the legal framework and practice zemsky government relations with state authorities in the field of financial and economic activities in Ukrainian provinces of Russian Empire.